

VELIKI SLOVENSKI

Kad kažemo fašizam, onda pomislimo na Rim, kada kažemo nacizam, tu je Berlin, kada kažemo diktatura komunizma, tu je Moskva, a kad kažemo diktatura kapitala - pa to je cijeli svijet. To je ta naša globalizacija, društvo koje nema poštovanja prema ničemu, a sloboda koja je zapravo uperena protiv humanizma, to je ono što moramo promijeniti. To narod sam mora promijeniti, kaže Boris Pahor

PULA - Najvažniji gost protekla dva sajamska dana bio je zasigurno veliki slovenski pisac Boris Pahor - dobitnik francuske Legije časti, Prešernove nagrade i više puta nominiran za Nobelovu nagradu. Pahor je preksinoć predstavio hrvatski prijevod svoje knjige o užasima Drugog svjetskog rata "Nekropola" (Fraktura), dok je jučer ujutro bio gost Voje Šiljka na Doručku s autorom. Pahor je sa Šiljkom govorio o svom bogatom životnom iskustvu - od rane mladosti sve do današnjih dana.

- Roditelji nisu znali što sa mnom. Moja majka, gorljiva katolkinja je odlučila da odem u sjemenište u Koper. Tamo su dolazili slovenski i hrvatski daci. Nisam zapravo htio postati svećenik, ali roditelji su kazali da trebam dobiti nekakav kulturni input. U tom sam ambijentu otkrio da se može na jako miran i nevidljiv način pobuniti protiv opresije i da je ilegalni otpor moguć i u tako zatvorenoj sredini. Matura sjemeništa za državu Italiju nije značila ulazak na univerziteti studij - zato sam i prešao na teologiju, no tamo sam shvatio da zaista nisam

za svećenika. I koja je alternativa? Ideš u vojsku. Tako sam morao u Libiju, kazao je Pahor.

Za Kocbeka se založio Heinrich Böll

Potom je ispričao da je služio talijansku vojsku i da mu je u Libiji bio glavni problem kako da dode do mature. Italija je u Bengaziju formirala gimnaziju pa je Pahor tamo maturirao 1940. godine. Poslije pada i kapitulacije pridružio se partizanima. Šiljka je zanimalo zašto je Pahor odabrao pseudonim Joško Ambrožič.

- Preuzeo sam ga od majke. Nisam u to vrijeme bio dovoljno hrabar da te svoje male tekstove potpisujem svojim pravim imenom, a to je vrijeme prvog i drugog tršćanskog procesa. Edvard Kocbek 1938. piše esej o Španjolskom građanskom ratu - gdje se, naravno, stavlja na stranu otpora i osuđuje Katoličku crkvu koja je kolaborirala. On je u Ljubljani uređivao književni list Dejanje, a ja sam mu poslao tekst i prvi se put potpisao pravim imenom. Njega sam upoznao tek 1947. godine. On je bio kršćanski socijalist, a ja sam

KANCELJAR

Irena Urbič, Boris Pahor i Vojo Šiljak na Doručku s autorom

Europa je trgovine

PISAC BORIS PAHOR NA 18. SAJMU KNJIGE U ISTRI

puno više od puke i zajedničke valute

bio socijaldemokrat. Razumio sam ga, ali nisam bio njegovih uvjerenja. Kocbek 1951. godine objavljuje zbirku priča, a ja sam tada pohvalio njegovu izvrsnu literaturu. Nakon objave te knjige pao je u nemilost režima. Trst je nakon rata imao i lijevih intelektualaca, no nitko nije branio Kocbeka. Napravio sam s njim intervju koji je objavljen 1975., a posljedice su bile radikalne. Meni zabranjuju ulazak u Jugoslaviju, a Kocbeka pokriva veo šutnje, kazao je Pahor.

On je dodao da se za Kocbeka založio Heinrich Böll koji je objavljivao njegove tekstove. Polako su u Sloveniji napadi na njega počeli stišavati, no kada je preminuo 1981. Pahor kaže da nije išao na pogreb. Pisao je njegovoj ženi i objasnio joj da ga nije mogao posjetiti dok je živ pa nije htio ni ići vidjeti ga mrtvog.

Ljudi ga čitaju s velikim poštovanjem

Pahor je govorio i o onome što bi trebale biti temeljne vrijednosti društva.

- Bitna je nacionalna svijest, ali moramo je razlikovati od nacionalizma koji treba

isključiti. Što je sloboda? Trebam slobodu da bih bio to što jesam. Pogledajmo Kataloncu, oni su manjina, ima ih 10 milijuna i ne žele naredivati Španjolcima - oni žele biti ono što jesu. Kad kažemo fašizam, onda pomislimo na Rim, kada kažemo nacizam, tu je Berlin, kada kažemo diktatura komunizma, tu je Moskva, a kad kažemo diktatura kapitala - pa to je cijeli svijet. To je ta naša globalizacija, društvo koje nema poštovanja prema ničemu, a sloboda koja je zapravo uperena protiv humanizma, to je ono što moramo promijeniti. To narod sam mora promijeniti. Europa je puno više od puke trgovine i zajedničke valute, zaključio je Pahor.

Pahorov roman "Nekropola", po riječima urednika Seida Serdarevića, može stati uz bok djelima Imre Kertessza i Prima Levija pa je gotovo nevjerojatno da je ovo njegovo prvo hrvatsko izdanje uzmemo li u obzir da je objavljen 1967.

- "Nekropola" je jedno od najsnažnijih svjedočanstava preživljavanja u logorima. Teško je shvatiti kako su sva ta bol i užas moguća. Svjedočanstva onih koji su te užase preživjeli su neizmjereno dragocjena, pogotovo kada svoju priču pričaju uživo, kazao je Serdarević na preksinoćnjem predstavljanju knjige u Crvenom salonu. On je dodao da su takva svjedočanstva, sada kada je novi fašizam u vidu neoliberalizma pred vratima, iznimno važna.

Milan Rakovac pročitao je tekst o Pahoru u kojem je kazao da je on čovjek-stoljeće,

slobodar anarhoidne hrabrosti te pisac koji je bitan za sve nas - za Mediteran i Europu. Slovenski urednik Zdravko Duša je govorio o recepciji Pahora u Sloveniji nakon što je zbog intervjua s Kocbekom bio persona non grata. On je ustvrdio da je Pahor zadnjih pet godina u Ljubljani postao zvijezda, i to zbog njegovog uspjeha u Italiji i Francuskoj.

- Sada je slovenska publika prihvatila Pahora i kao moralnu instancu, pa ga ljudi čitaju s velikim poštovanjem, ustvrdio je Duša.

Pahor je govorio o svom iskustvu logoraša u Dori Mittelbau te zašto je netočno reći da se u tom logoru događao holokaust.

- Puno je bivših logoraša koji su si nakon logora oduzeli život. Puno je bilo razočaranja nakon našeg oslobođenja, a možete samo zamisliti kako smo se mi, bivši logoraši, osjećali kada smo slobodu dočekali zajedno s eksplozijama u Hirošimi i Nagasakiju. Važno je napraviti distinkciju između Holokausta i onoga što se dešavalo nama u logorima specifično napravljenima za antifašiste. Mi nismo bili u logoru zbog rase, već zbog našeg angažmana protiv nacizma, kazao je Pahor.

On je pojasnio da su logori poput Dore i Buchenwalda bili logori u kojima su logoraši bili prisiljeni raditi radili za njemačku vojsku, i to naružanje. Pahor se prisjetio i priče o Wernheru von Braunu te njegovog puta od Njemačke do Amerike.

Boris VINCEK